

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till: ju.da@regeringskansliet.se

Promemorian Skärpt återbetalningsskyldighet i brottmål

Ju2023/00144

Inledning

Hovrättens bild är att rättstillämpningen spretar betänkligt när det gäller återbetalningsskyldighet. Det vore därför bra om reglerna förtydligades. Här går det att göra betydligt mer än vad som framgår av promemorian.

Ett annat problem är att domstolen inte sällan har ett bristfälligt underlag rörande den tilltalades ekonomi. Det kanske inte är möjligt att behandla den saken inom ramen för detta lagstiftningsarbete. Men i något sammanhang skulle det kunna övervägas om det vore lämpligt att införa stramare och tydligare regler om vilka uppgifter om den tilltalades ekonomi som domstolen ska ha när den beslutar.

Jämkning

Efter att ha sagt detta ställer sig hovrätten bakom bedömningarna och förslagen i promemorian. Hovrätten har alltså ingen invändning mot att det införs ett krav på särskilda skäl för att sätta ned den tilltalades återbetalningsskyldighet med hänsyn till hans eller hennes brottslighet eller personliga och ekonomiska förhållanden. Men hovrätten ifrågasätter om det angivna syftet – att begränsa möjligheten till

jämkning jämfört med i dag – kommer att uppnås genom lagförslaget. I författningskommentaren nämns några exempel på omständigheter som kan innebära att särskilda skäl för jämkning föreligger. Men det är inte tydligt hur dessa exempel skiljer sig från nuvarande tillämpning.

Hovrätten anser alltså att det behöver förtydligas i vilka situationer som det föreligger särskilda skäl för jämkning. Tydliga exempel bör ges direkt i lagtexten eller i författningskommentaren. Annars ser hovrätten en fortsatt risk för spretande rättstillämpning och mer generös jämkning än vad som är tänkt.

Utöver detta vill hovrätten peka på att det också finns möjlighet att begränsa återbetalningsskyldigheten på grund av sådana omständigheter som nämns i 31 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken. Där anges att ersättningsskyldigheten inte omfattar kostnader som inte varit skäligen motiverade för utredningen, eller som vållats genom vårdslöshet eller försummelse.

I promemorian berörs inte hur jämningsregeln i 31 kap. 1 § fjärde stycket rättegångsbalken förhåller sig till detta. Det bör enligt hovrätten belysas i det fortsatta lagstiftningsarbetet, för att göra reglerna om möjligheterna till nedsättning överskådliga och skapa bästa förutsättningar för en förutsebar och enhetlig tillämpning.

Återbetalningsskyldighet när ett överklagande förfaller

Utgångspunkten är redan i dag att återbetalningsskyldighet ska åläggas den tilltalade när ett överklagande förfaller. Hovrätten ser ändå positivt på att detta lyfts fram och har inte heller några synpunkter på att den allmänna jämningsregeln i 31 kap. 1 § fjärde stycket rättegångsbalken är fullt ut tillämplig även i dessa fall.

Däremot noterar hovrätten att beslut om att låta ett överklagande förfalla typiskt sett meddelas i direkt anslutning till att den tilltalade

uteblir från huvudförhandlingen. I samband med det tar hovrätten ställning till ersättningsfrågor, även återbetalningsskyldighet. I det läget känner hovrätten inte alltid till sådana omständigheter som skulle kunna medföra jämkning, exempelvis laga förfall som tilltalad inte anmält i tid (jämför sid. 18 i promemorian). Även om det finns en försvarare som har inställt sig, är det inte heller säkert att denne har information om den tilltalades personliga och ekonomiska förhållanden. Detta bör övervägas närmare i den fortsatta beredningen.

Denna remiss har handlagts av hovrättslagmannen Hjalmar Forsberg, hovrättsråden Mia Schenck Blomqvist och Patrik Tilly, adjungerade rådet Peter Olsson samt hovrättsfiskalen Joel Fingal (referent).

Hjalmar Forsberg

Joel Fingal